

Nadal

A determinats llocs del món els arbres s'engalanaven i se'ls presentava alhora com a font de joia i d'alegria, d'on sortien llaminadures, torrons, begudes dolces... que després, durant els dies de Nadal, s'anirien consumint.

El tió, la tronca, o la soca de Nadal ja es triava el dia de Santa Llúcia, i durant

aquests dies se l'abrigava i se li donava de menjar. Fer cagar el tió és una cerimònia domèstica o de petita comunitat (escola, colla d'amics), que consisteix en el cant d'una o més cançons característiques per acabar finalment colpejant el tronc amb força.

24 de desembre, caga tió

Aquesta és una de les nits màgiques de l'any, especialment per a la mainada. Per entendre aquesta festa cal recordar que antigament l'arbre era la font i matèria primera per a tota mena d'eines (mànecs de destrals, de pales, de martells, bigues per a les cases, pals de paller, bastons per ajudar a caminar, troncs per fer foc i donar escalfor, taules, cadires, armaris, llits, portes, escales...). Per tot això, calia fer una festa on l'arbre fos el protagonista.

20

Error més freqüents (EMF)

Col·legislar i col·legislador-a

Malgrat que els diccionaris no inclouen *col·legislar* ni *col·legislador-a*, aquests mots són correctes.

El prefix *col-* és la variant del prefix *con-* que significa en comú, conjuntament. Per tant, *col·legislar* vol dir legislar conjuntament i *col·legislador-a*, que legisla juntament amb una altra persona.

Barri del Calderí

Escrivim *barri del Calderí* i no pas **barri d'El Calderí*.

Braços plegats

No digueu **de braços creuats*. En català els pleguem: *de braços plegats*.

Plurianual i pluriennal

No hem de confondre el significat dels adjectius acabats en *-anual* i en *-ennal*.

Plurianual té el significat que recull el DIEC i que es correspon amb el dels adjectius acabats en *-anual*: que té lloc diverses vegades l'any.

En canvi, *pluriennal*, de la mateixa manera que els altres adjectius que acaben en *-ennal* (com *biennal*, *triennal*, *quadriennal* o *quinquennal*), vol dir que dura diversos anys o bé que té lloc cada cert nombre d'anys.

Consultes

Compostos i derivats

Els compostos formats per dos noms s'escriuen amb els dos mots separats i sense guionet. Per tant, cal escriure:

*informe proposta; conferència col·loqui
alcaldessa presidenta; magistrat jutge
escola taller; bar restaurant;
llar residència*

Euros i cèntims. Escriptura en lletres

Quan hem d'escriure en lletres una quantitat en euros amb decimals, separem la part corresponent als euros i la corresponent als cèntims amb la conjunció *i* o la preposició *amb*. Així tenim *36,27* (en xifres) i *trenta-sis euros amb vint-i-set cèntims* o *trenta-sis euros i vint-i-set cèntims* (en lletres).

A l'hora d'emplenar un xec ens trobem que apareix impresa l'expressió *euros* seguida d'una ratlla per col·locar-hi al damunt la quantitat que vulguem. En aquest cas no cal tornar a escriure *euros* i s'utilitzen les fórmules següents:

Pagueu per aquest xec *a qui el porti/al portador*. Euros *trenta-sis amb vint-i-set cèntims*

Webs

<http://www.boe.es/g/ben/boe-catalan/anyos/2007.php> El BOE en català ja es pot consultar a Internet en format PDF.

<http://www.correucatala.com> Servei gratuït de correu electrònic en un entorn completament en català.

Cotilló

Bossa amb serpentines, barrets, confeti, etc. Apareix als diccionaris amb el significat de dansa antiga i que en la seva llengua d'origen, el francès, designava una reunió col·lectiva que anava acompanyada de danses i de jocs amb petits accessoris com els descrits. Si ens referim a la festa de Cap d'Any, us proposem les formes genuïnes *revetlla de Cap d'Any*, *festa de Cap d'Any* o *nit de Cap d'Any*.

Va de raïm

Del raïm o dels grans de raïm que resten a la vinya després de la verema en diem *gotim* o *bagot*. També fem servir *gotim* per referir-nos a una porció de raïm. A vegades sentim també *carràs* per referir-nos al *penjoll* o grup de fruits que pengen plegats i formen un pom. Per extensió, la mateixa paraula *raïm* també serveix per anomenar un conjunt de fruits, flors, etc., agrupats a la manera dels grans de raïm. Així parlem d'un *raïm de dàtils*, per exemple. Tant si compreu el raïm desgranat o el compreu en penjolls, us desitgem un bon any 2004!

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què significa *ficologia*. És la part de la botànica que estudia les algues. La guanyadora és la Carme Simón, que va ser la més ràpida, tot i que hi va haver més gent que va encertar l'endevinalla. Aquest cop us fem aquesta pregunta:

Què significa *escriny*?

- Escrit realitzat amb enginy.
- Insecte coleòpter que habita normalment en alzinars i rouredes.
- Reny que fa una persona en un to de veu molt alt.
- Cofret per guardar-hi joies.

Ajuntament de
Mollet del Vallès

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

La Castanyada

D'on vénen les castanyes i els panellets?

Una suposició curiosa que hem trobat diu que tal vegada la tradició es va iniciar durant la nit de Tots Sants. En temps antics, els campaners, durant aquesta vetllada, no paraven de fer sonar les campanes de les esglésies per avisar el veïnat de la diada en què es pregava pels difunts. El cansament que això els produïa feia necessari refer forces, servint-se de la fruita del temps, les castanyes, perquè era el que més abundava. Les acompanyaven d'alguns traguets de vi blanc per fer-les més passadores.

El nombre de campaners en aquells temps —sembla que sempre senyors—era molt elevat. Per tant, no és estrany que s'hi sumessin altres que, sense ser-ho, hi volguessin també participar. El cas és que a les acaballes del segle XVIII, el costum de

menjar castanyes en aquesta diada s'havia generalitzat extraordinàriament, de tal manera que les venedores d'aquesta fruita de tardor s'esforçaven a servir-les torrades. Això va fer que apareguessin les castanyeres, procedents de les poblacions veïnes, que venien a torrar castanyes.

Al mateix temps, els forners van començar a fer panellets, per acompanyar les castanyes, fets amb pasta agradable unida a substàncies dolces. D'això n'ha derivat, segurament, la unió de les castanyes i els panellets.

<http://www.solblau.net/08800/octubre99/13.htm>

19

Consultes

Sobre protector Recordeu que hem de dir *sobre protector* i no pas **sobre acolxat*. Si us referiu, en canvi, a una jaqueta, no li podeu pas dir **jaqueta protectora*. En direm *jaqueta enconxada*. Tot és qüestió d'acostumar-s'hi.

Esriptura de poder o escriptura d'apoderament?

Els dos termes són sinònims, tot i que el primer potser ens resulta més familiar que el segon. Gràcies per la consulta, Josep Maria!

Us recordem que una bona font per buscar termes de l'àmbit jurídic i administratiu és el Justiterm : <http://www3.gencat.net:81/justicia/justiterm/index.htm>

Pantalons *chester

Des de Compres ens van dir que s'havien de demanar pantalons *chester* per a la Policia. Es tracta d'un teixit de cotó de lligament sarga o tafetà, amb fils de colors, que imiten els teixits de llana. Com que el teixit rep el nom d'origen —ciutat anglesa de Chester— mantenim la grafia amb *ch*, però en minúscula. Recordeu que *chester* fa referència al formatge originari precisament de Chester.

Cuidador-a

És qui té al seu càrrec altres persones que demanen una atenció especial. En l'àmbit de l'atenció social, parlem de *cuidador-a geriàtric-a* per designar la persona que, en una residència o domicili particular, s'encarrega de tenir cura de la gent gran amb problemes de dependència física o psíquica.

FAQ?

Utilitzeu la sigla PMF (preguntes més freqüents) per referir-vos al conjunt de dubtes sobre un tema específic, aplegats en una pàgina web amb les solucions corresponents. Eviteu, doncs, l'anglicisme *FAQ.

Informàtica i llengua**Formatar i no *formatejar**

Recordeu que de l'acció d'adaptar un suport a un format determinat perquè el sistema hi pugui llegir i escriure dades en diem formatar i no pas *formatejar.

PDA/ ordinador de butxaca

Un PDA és un organitzador personal. Aquesta és la forma normalitzada pel TERMCAT per fer referència a aquest tipus d'ordinador de butxaca que es destina a funcions de gestió de tasques personals i de comunicació, i en el qual, generalment, les dades s'introdueixen amb un llapis

electrònic. PDA (de l'anglès *personal digital assistant*) és la sigla internacional per referir-s'hi.

Sovint, però, els termes PDA i ordinador de butxaca s'intercanvien, tot i que estrictament un PDA és un tipus específic d'ordinador de butxaca.

Implementar*

En informàtica significa posar en pràctica, materialitzar, convertir una idea en un procés informàtic. En altres contextos, però, Cal substituir-lo per: aplicar, establir, reglamentar, administrar, complir, fer complir, fer arribar, executar, equipar, organitzar, complementar. Segons el *Llibre d'estil*, hem de dir: el tècnic aplica el programa d'ajuts solidaris i no: *el tècnic *implementa* el programa d'ajuts solidaris.

*Terme acceptat amb aquest significat pel DIEC2 (2007)

El guionet i el no

En el substantiu *no-res* i en els compostos formats amb el prefix *no* i un substantiu escrivim sempre el guionet : *no-violència, no-bel·ligerància...*

En canvi, el mot *no* s'escriu com a mot independent quan precedeix un adjectiu: *els països no alineats...*

Quan un adjectiu fa la funció de nom es comporta com si fos un adjectiu i no duu guionet: *els no fumadors, els no creients, els no catalanoparlants...*

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què significa *estopeta*. Doncs és un teixit molt fi i gairebé transparent, fet generalment d'estopa crua de canem.

Què significa *ficologia*?

- Tècnica per desenvolupar els ficus.
- Habilitat per ficar-se on no toca.
- Part de la botànica que estudia les algues.
- Ciència que estudia els amagatalls dels batracis.

Noves professions

Ambientòleg -òloga Persona especialitzada en ciències ambientals.

Auxiliar de cuina Persona que fa tasques de suport a la cuina d'un restaurant, com ara netejar els estris i la maquinària de la cuina, netejar i tallar verdures i determinats tipus de carn, peix i marisc, ajudar a fer plats senzills, etc.

Formes desestimades: *pinxo

Expenedor -a de gasolina Persona que atén el subministrament de carburant i els altres serveis d'una gasolinera o estació de servei, i s'ocupa del manteniment i la neteja de les instal·lacions. Persona que s'ocupa de gestionar, dissenyar i desenvolupar els sistemes d'informació en una organització, especialment en l'àmbit de les noves tecnologies.

Gestor -a d'informació

Llister -a Persona que s'ocupa de controlar el compliment de l'horari laboral del personal d'una organització, especialment les entrades i sortides del lloc de treball. A l'Ajuntament de Mollet podríem parlar de la Mari, la Mati, l'Olga...

Pizzer -a Persona que, en l'àmbit de la restauració, s'ocupa de fer pizzes. Per extensió, també s'aplica la forma *pizzer -a* a la persona que reparteix pizzes a domicili.

Per a més informació: http://www.termcat.net/termgia/termnorm/index_a.html

Casquet i gorra

El mes de juliol es van fer els Campionats Mundials de Natació i, de ben segur que no va veure cap participant sense *casquet*. Si ens referim a la peça de roba, niló, plàstic, etc., que serveix per cobrir el cap de la persona que neda, parlem de *casquet* i no pas de *gorro de bany.

Si en canvi ens referim a la lligadura de tela, pell o punt, sense ales ni copa, amb visera o sense, parlem de la *gorra*.

En sentit figurat, diem *de gorra*, que significa anar a despeses d'altri, especialment abusant-ne, i *fer una gorra* (a algú), en sentit d'aprofitar-se d'altri fent-se convidar

per ell/a, fent-li pagar una despesa, etc.

Ja que parlem de campionats, aprofitem per felicitar José Mediavilla i Francisco Castañeda, membres de la Policia Municipal de la nostra ciutat, per haver guanyat la medalla de bronze en l'especialitat de pesca de canya als Campionats de Polícies i Bombers de Barcelona de juliol.

Consultes

Pronúncia de l'euro

Recordeu que, de la mateixa manera que pronunciàvem *duro*, amb /u/, hem de pronunciar *euro*, també amb /u/ i no pas amb /o/. Per tant, parlarem que un impost puja molts eur/u/s o que una multa per mal aparcament té un cost d'uns quants eur/u/s. Reserveu la o per a l'escriptura i prou.

Tinent-a d'alcaldia

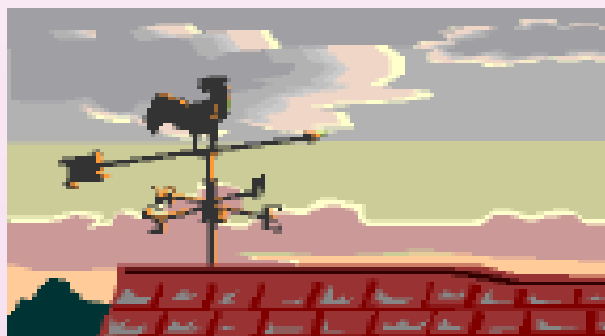
Diem *tinent/a d'alcaldia* i no pas **tinent/a d'alcaldessa* o *d'alcalde* al regidor o a la regidora de l'Ajuntament nomenat/ada per l'alcaldessa, en el nostre cas, per exercir funcions delegades.

Va del temps

La perífrasi *venir + gerundi *Us ho vinc dient des de fa temps* és un calc castellà i és sempre incorrecta. Cal dir: *fa temps que us ho dic*.

La perífrasi *portar + una expressió temporal + gerundi *Porto vint anys a Mollet* és incorrecta. Cal dir: *fa vint anys que visc a Mollet* o *fa tres mesos que treballo en aquest projecte* (i no pas **porto tres mesos treballant en aquest projecte*).

Recordeu que "el temps no es porta".

Si no i sinó

No confongueu *sinó*, conjunció adversativa o distributiva, amb *si no*, conjunt format per la conjunció condicional *si* i la negació *no*. *No és l'Anna qui li ha trucat, sinó en Pep*. *Si no pots venir, cal que excusis la teva absència*.

Plànol i planell

Recordeu que és difícil donar un **planell* de Mollet a algú, perquè és un indret pla i elevat, i que, tot i que us el demanin, segurament el que vol la gent que ve a l'Oficina d'Atenció Ciutadana és un *plànol*, és a dir, un mapa de Mollet.

Vist i plau L'abreviatura és VP.

L'endevinalla

En el número anterior preguntàvem què significa *agostar*. No és fer el gos tot l'agost, com alguns es pensaven, sinó una moneda siciliana d'or del rei Pere II El Gran. La guanyadora del concurs és la Marta Busquets, de Cultura.

La pregunta que us fem aquest cop és:

Què significa *estopeta*?

1. Dispositiu per amortir els cops entre dos vagons, o entre dos vagons i la locomotora, durant la marxa.
2. Castellanisme habitual a la guerra del francès per avisar de la imminència d'una explosió.
3. Teixit molt fi i gairebé transparent, fet generalment d'estopa crua de cànem.
4. Arma de foc portàtil d'un canó, especialment preparada per disparar perdigons.

A l'estiu tota cuca viu

Mosques i mosquits

*La natura
diligent ens procura
una bèstia
per a cada molèstia.
Si a les fosques
ja no piquen les
mosques,
hi ha els mosquits
que treballen de nits.*

Joan Oliver (1899-1986)
Bestiari

17

Us hem aplegat una sèrie de “cuques” que acostumen a venir-nos a veure l'estiu. Recordeu que no en diem pas **bitxos*:

Borinot i no pas **abejorro*
Cuca de llum o *lluerna* i no pas **lucièrnaga*
Gripau i no pas **sapo*
Libèl·lula (amb ela geminada)
Saltamartins o *llagostes* i no pas **saltamontes* o *langostas*

Ens han preguntat com es diu **polilla* en català. *Arna*. Tot i que les arnes més comunes són les de la roba i les de les estores, també hi ha l'arna del pa, la del farratge, de la farina, del tabac o de la cera.

Consultes

Donants de medul·la d'os i no pas
** mèdula*

Hem de dir *medul·la*, pronunciada amb l'accent a la *u* i escrita amb ela geminada, i no hem de posar mai l'accent a la *o* d'os. Altrament ens referirem a donants de medul·la d'animals peluts, els óssos, i el públic donant serà de la mateixa espècie.

Tresc i no pas **trekking*

Fer una excursió o un viatge organitzat i sovint amb guia, a regions exòtiques o de difícil accés, se'n diu *fer tresc* o *trescar*.

Trucar-li

El verb *trucar* és intransitiu. Per tant, hem

de dir. *Ha dit en Joan que li truquis*.

Armariet i no pas **taquilla*

Si aneu al Complex Esportiu Ca n'Arimon i voleu guardar les claus o la bossa, de ben segur que disposeu d'*armariets*.

Va d'escons

Les cadires on seuen els diputats i les diputades són uns bancs llargs i de respatller alt, com el que solia haver-hi a les cuines de pagès o a l'església. Ve del llatí *scamnum*, banc, i abans es deia *escon*.

Coalitzar-se o **coaligar-se?**

Coalitzar-se és formar una coalició.

L'excursió a Castellcir

La gent que va anar a l'excursió de l'Ajuntament preguntava com es diuen els habitants de Castellcir: *castellcirenca-enques*. I els de Castellterçol? *Castellterçolenc-lenques*

Parlant d'ex...

I parlant d'excursions, a vegades pronunciem la *ex* d'*excursió* amb *essa*. Recordeu que hauríem de pronunciar-la /ks/, com *taxi*, *extensiu*...

En canvi, els excàrrecs, els hem de pronunciar /gz/, és a dir, sonors: *exalcalde*, si segueix una vocal i /ks/ si segueix una consonant, *exconsellera*. Sí, sí, sense guionet. Recordeu que només el mantenim en paraules compostes, la segona de les quals *comenci per r, s, x*. A la resta de casos, les escrivim en un sol mot: *vicepresidenta*, *sotsdelegada*, *examant*...

Com hem d'escriure

Els títols dels llibres, obres teatrals, pel·lícules de cinema, conferències, xerrades, quadres, exposicions, programes de TV i ràdio....

En cursiva

Els títols d'articles, poemes, capítols, cançons... (de llibres, revistes o discos, per exemple) i títols de col·leccions

Entre cometes dobles "....."

Exemples:

Recomanem l'article "El nou autobús molletà", al número 75 de *Quatre Cantons*.

La fotografia *Autoretrat* de Judit Vizcarra s'exposa al Museu Abelló.

La col·lecció "Vicenç Plantada" del Centre d'Estudis Molletans.

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què significava *bigalot*. És un bloc de fusta rectangular, acassolat d'un costat, emprat pels sabaters per picar damunt seu la sola i donar-li, així, flexibilitat. La guanyadora és la Noemí. La pregunta que us fem aquest cop és:

Què significa *agostar*?

1. Planta herbàcia perenne, de la família de les gramínies, de la qual hom fa cabassos, catifes, etc.
2. Espantar, fer fugir amb amenaces, gests violents, etc.
3. Moneda siciliana d'or del rei Pere II el Gran.
4. Dit del nadó nascut a l'estiu.

Sant Joan i la ratafia

S'acosta l'estiu, Sant Joan i les revetlles. La màgica nit de Sant Joan ens recorda la creença del poder curatiu que tenen les herbes aquesta nit. Per això us fem un petit recordatori de la ratafia, una beguda que té molt a veure amb la nit de Sant Joan.

Què és la ratafia?

Mn. Jacint Verdaguer la defineix com un aiguardent adobat amb un tros de pell de llimona, quatre o cinc clavells, una nou moscada, una pell de nou verda partida a tallets, i un bocí de canyella d'Holanda, a la qual alguns afegeixen un brot de menta i de marialluïsa, segons el grau d'aroma que se li vulgui donar. Tot això es posa uns dies a sol i serena. La tradició oral i escrita de Catalunya ens ha transmès les propietats guaridores de moltes de les herbes que neixen i creixen a les nostres valls i muntanyes. Segons les herbes remeieres que posem a macerar

hom suposa que la beguda final adquirirà les propietats curatives o guaridores que tenen aquestes herbes. Aquesta tradició escull la nit de Sant Joan com la millor per anar al bosc a recollir les herbes, en el solstici d'estiu, portador de màgiques virtuts, encantaments i esoterisme, que arriben fins al món vegetal. Joan Amades, en el *Costumari Català*, ha recollit aquesta tradició. D'aquí la dita popular: *Les herbes de Sant Joan tenen virtut tot l'any*.

http://www.webgipal.net/stacolomaf/ajuntament/linkats2.asp?Id=918&Id_Context=1880

16

Consultes

No confongueu una *taula* amb una *mesa*

Recordeu que quan parlem d'una *mesa* en referim al conjunt de persones que dirigeixen un parlament, una corporació o similar. Per tant, parlarem de *mesa electoral* quan ens referim a una secció o zona electoral. *La mesa electoral es reunirà aquest divendres a la Sala de Plens. La taula que hi ha a la sala és a punt? Sé que l'havien d'envernissar.*

La *taula* és un moble que serveix per menjar, escriure, treballar, jugar, etc. En sentit figurat, parlem de *posar* (un problema, un tema) *damunt la taula*, quan suscitem resoldre o considerar una qüestió, per exemple. Recordem que també en diem *taules* a les de multiplicar.

Gentilicis Com es diuen els qui viuen a...?

- Caldes de Montbui** *calderí-ina*
Canovelles *canovellí-ina*
Cardedeu *cardedeuenc-a*
Centelles *centellenc-a*
Cerdanyola del Vallès *cerdanyolenc-a*
Franqueses del V., les *franquesí-ina*
Garriga, la *garriguenc-a*
Granollers *granollerí-ina*
Llagosta, la *llagostenc-a*
Lliçà d'Amunt o de Vall *lliçanenc-a*
Llinars *llinassenc-a*
Martorelles *martorellenc-a*
Mollet del Vallès *molletà-ana*
Montcada i Reixac *montcadenc-a*
Montgat *montgatí-ina*
Montmeló *montmeloní-ina*
Montornès del Vallès *montornesenc-a*
Palau-solità i Plegamans *palauenc-a*
Parets del Vallès *paretà-ana*
Polinyà *polinyanenc-a*
Tagamanent *tagamanentí-ina*
Sant Antoni de Vilamajor *vilamajorí-ina*
Sant Celoni *celoní-ina*
Sant Esteve de Palautordera *santestevenc-a*
Sant Fost de Campsentelles *santfostenc-a*
St. Eulàlia de Ronçana *santaeulalienc-a*
Santa Perpètua de M. *perpetuenc-a*

S'ACOSTEN VACANCES...

Córdoba o Còrdova?

Córdoba és la ciutat i província de l'Argentina. En canvi *Còrdova* és la ciutat i província d'Andalusia. El gentilici és *cordovès-esa*.

Istanbul

Si anem de vacances a Turquia és probable que visitem *Istanbul* i no pas **Estambul*.

Munic i Zuric

Recordeu que hem de fer l'accent a la *i* i no pas a la *u*.

Sàhara (*sahrauí* o *saharià-ana*)

El Sàhara, pronunciat amb accent a la primera *a* és el desert del nord de l'Àfrica. El gentilici és *saharià-ana*. En canvi, el Sàhara Occidental és el territori del nord-oest de l'Àfrica. El gentilici és *sahrauí*, tant per al masculí com per al femení. Si acolliu mainada d'aquesta banda, són *sahrauins*.

Nosaltres anem a *Túnez

Recordeu que hem de dir *Tunísia* i que la capital és *Tunis*.

L'endevinalla

Al número anterior us proposàvem endevinar el significat de la paraula *arramir*. Doncs significa: provocar a un combat. La pregunta que us fem aquest cop és:

Què significa *bigalot*?

1. Bloc de fusta rectangular, acassolat d'un costat, emprat pels sabaters per picar damunt seu la sola i donar-li, així, flexibilitat.
2. Natural de Bigues (Vallès Oriental).
3. Persona que ha comès dues vegades pecat de supèrbia.
4. Biga de fusta amb reforços metàl·lics.

Abril

El nostre quart mes de l'any era en realitat el segon per als romans. A bona part de l'àmbit de la cultura catalana, els primers dies d'abril són coneguts

popularment com a dies manllevats, perquè, segons es diu, no eren dies d'aquest mes, sinó que eren els dies més durs del mes de març. Hem de dir, però, que altres creences afirmen que aquests dies manllevats es troben a mitjan mes d'abril, per un favor que li va demanar el març per venjar-se d'una vella pastora que feia befa d'ell i del seu temps dur i inestable.

Creences sobre el sol i la lluna d'abril

Es creia que el sol d'abril era tan fort, que era dolent i que calia fugir-ne (actualment amb la problemàtica mediambiental que patim convindria fer extensiva la segona d'aquestes dites a bona part dels mesos de l'any).

Crema més el sol d'abril, que tot l'estiu.

El sol que l'abril farà, deixa'l passar.

La lluna d'abril es considerava dolenta per a la salut, i si era tardana, també es considerava portadora de pluja.

La lluna d'abril, malures mil.

La lluna d'abril tardana, pagès ni deixis ta cabana.

Si la lluna d'aquest mes pren un to rogenc, porta gelades que malmeten les collites, perquè tenyeixen de vermell els brots de les plantes i les maten. És l'anomenada lluna roja.

Lluna roja d'abril, porta gran perill.

Lluna roja, gelada forta.

Al voltant de la lluna creixent o del pleniluni d'aquest mes se sembren certes varietats d'allis i de cebes; això en part és així perquè abans es pensava que si es feia durant la lluna minvant naixerien cap per avall.

Font: Lluc Mas

<http://www.mallorcaweb.net/spaais/celavis/0004.html>

Consultes

Demandant i oferent

La persona física o jurídica que fa una oferta pública d'una feina, d'un producte o d'un servei és *un/a oferent* o *un/a ofertor/a*. En canvi, si sou la persona que sol·liciteu una feina o un producte, sou *un/a demandant*.

Fullet i fulletó

A vegades els follets, aquests éssers entremaliats i imaginats per la superstició popular, ens confonen i ens

fan repartir *fulletons* o textos literaris, generalment de novel·la, ens comptes de *fullets* o prospectes informatius (díptics, tríptics...). Alerta, doncs, que els follets no ens emboliquin. Per fer-ho fàcil: recordeu que un fullet és un full petitet (+ -et).

Tarja o targeta

Al nou edifici de la Casa de la Vila s'estan posant uns aparells de control per anar d'un departament a l'altre. El que cal introduir-hi és la *targeta* i no pas la *tarja*. Ho explicàvem al *Llibre d'estil* (Vocabulari de dubtes). La tarja és una obertura, escut militar o placa amb un nom. En canvi, hem de dir: targeta de fitxar, targeta de crèdit, etc.

Fontaner, lampista o llauner?

No és el mateix parlar de *fontanero* en castellà que parlar de *fontaner* en català. El mot *fontanero* es pot traduir per *fontaner* si es refereix a l'operari/ària que té cura del bon funcionalment de les fonts i de la distribució de l'aigua, o per *lampista* o *llauner* si fa referència a la persona que instal·la o adoba les instal·lacions elèctriques, conduccions d'aigua, de gas... Així doncs, és incorrecte parlar de *fontaner* com a persona que instal·la o adoba les instal·lacions elèctriques, les conduccions d'aigua o de gas, etc.; en aquest cas haurem de recórrer al terme *lampista* o *llauner*.

En les fitxes descriptives dels llocs de treball de l'Ajuntament de Mollet hi figura un oficial llauner, les funcions bàsiques del qual són fer el manteniment de les xarxes i les boques de reg, de les fonts, etc. La denominació més adequada seria, en aquest cas, la de *fontaner/a*.

Amb vista a o de cara a?*

Ens podem posar de cara a la paret si no ens hem portat bé, però no podem dir que es treballa **de cara al* projecte d'aquest any; més aviat volem dir que es treballa pensant en el projecte o amb la intenció d'aconseguir fer el que diu el projecte d'aquest any. Per tant hem de fer servir l'expressió *amb vista al* projecte d'aquest any i no pas **de cara a*.

*Expressió acceptada al DIEC2 (2007).

Mousse i *mouse

Algú s'ha estranyat que el mes passat comparéssim dos termes que s'escriuen diferent:

mousse, que

designa un plat i que es pronuncia /mús/ —i **mouse*, estrany al català i que hem de substituir sempre per la paraula catalana *ratolí* i no pas per l'anglicisme pronunciat no només a l'anglesa /mows/-, sinó de vegades amb la pronunciació del nom del plat /mus/, d'aquí la reflexió. El que volem és que sempre diguem *ratolí* al dispositiu de diàleg que transmet la informació necessària per al desplaçament de la busca per la pantalla d'un ordinador. Bandegem barreges estranyes, que ens fan confondre termes. Altrament, qualsevol dia podem trobar-nos un *ratolí* d'ordinador a la nevera i una *mousse* per activar l'ordinador.

L'endevinalla

L'endevinalla del mes passat era *carallet*, que significa una persona mancada d'esperit, poc espavilada. La guanyadora és Montserrat Badia, del Museu Abelló. Felicitats i gràcies a tothom per la participació.

Aquest mes us proposem la paraula següent:

Arramir

1. Tallar arran.
2. Acostar-se eròticament a una persona.
3. Provocar a un combat.
4. Fer rams de residus de poda.

Webs

Des de fa poc es pot consultar el *Diccionari català-valencià-balear Alcover Moll* en línia: <http://dcvb.iecat.net>. Busqueu la paraula gegant. Hi trobareu dites i frases fetes ben curioses <http://dlc.iec.cat>

Adreça on podeu trobar informació sobre el possible origen dels gegants <http://www.somiserem.org/gegants/htm>

Des d'aquí ens afegim a la festa de Ciutat Gegantera de Mollet i felicitem la Colla!

El calendari dels quaranta dies

Hi ha cicles litúrgics i festius que s'estableixen seguint un número particular, el quaranta, ja que duren quaranta dies o se celebren quaranta dies abans o després d'alguna altra efemèride particular.

Així, per exemple, s'estableixen amb freqüència períodes d'espera de quaranta dies anomenats *quarantenes*, tant per a la prevenció de contagis com per a la regeneració dels teixits després del part. En definitiva, el quaranta apareix com a referent en nombroses manifestacions culturals relatives a la mesura del temps, generalment associat a períodes d'espera o a l'anunci de canvis.

Un exemple clar és el temps que dura la Quaresma (nom que prové del llatí *quadragesima*, que vol dir quaranta: realment són quaranta-sis dies naturals, tot i que, com que es tracta de fer dejú i els diumenges no compten, el total queda reduït a quaranta dies).

(font: article de Daniel Climent)

<http://www.cervantesvirtual.com/historia/TH/40dias.shtml>

14

Dubtes telemàtics

L'almohadilla (tecla del telèfon #)

La tecla dels aparells telefònics i d'altres aparells electrònics, amb diverses funcions segons la programació, que s'identifica amb dues línies paral·leles verticals o inclinades que es creuen amb dues línies paral·leles horitzontals, es diu *coixinet*.

Per tant, direm *premeu zero, coixinet, zero, si voleu activar el contestador automàtic* i no pas **almohadetes o almohadillas*.

Estoreta

Però no és pas cap coixinet la peça de cautxú, tova o semirígida, amb una base antilliscant, sobre la qual es fa desplaçar el ratolí. En aquest cas parlem d'**estoreta**. *Havia pensat fer estoretetes per a ordinadors amb la font de Mollet al mig, que servissin de calendari.*

Ratolí, mouse i mousse

Recordem que no és correcte dir *mouse* (cal dir *ratolí*) i encara menys, *mousse*. Perquè en català, *mousse* significa una altra cosa: és un terme d'origen francès per designar el plat cuinat fet amb diferents ingredients que es quallen després de barrejar-los amb clara d'ou batuda, nata batuda o gelatina. Per referir-nos al dispositiu de diàleg de l'ordinador farem servir el terme *ratolí*.

Consultes

Què fem amb els envasos de Tetra Brik?

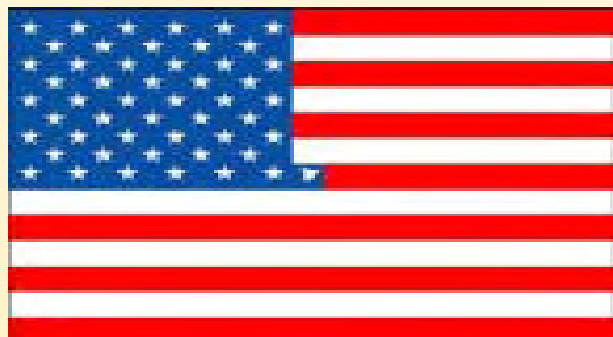

Llençar-los als contenidors grocs!
Tetra Brik és una marca registrada. Per referir-nos a qualsevol envàs de llet d'aquestes característiques en direm **bric** i el podem definir com un envàs de cartó

impermeabilitzat, generalment de forma paral·lelepípedica, per a productes alimentaris líquids. Així, tenim estris amb estructura adaptada per contenir un bric, que reben el nom de *portabrics* o *taps de bric* o fins i tot *brocs de bric*.

EUA

No escriviu **USA* ni **EE.UU.*, ja que ens referim als Estats Units d'Amèrica (potser amb la nova bandera, caldrà buscar una nova sigla). No a la guerra!

Sabeu que podeu trobar *Primula veris* (primavera) a la Mola, a Montserrat o al Pedraforca mateix?

Nom comú: primavera, primula, papagalls. Nom científic: *Primula veris*. Família de les primulàcies. És una planta perenne, que fa de 9 a 30 cm d'alçada. Habita en rouredes, fagedes, prats i clarianes de la muntanya mitjana. La fulla és roseta, ovalada, més estreta cap al pecíol i dentada. Les flors són de color groc viu amb taques taronges, amb un tub més llarg al calze. Desprèn un perfum suau.

Decrets d'alcaldia, encara...

En el número anterior dèiem que calia escriure: **Decret d'alcaldia** i no pas **Decret de l'alcaldia* o de l'alcaldesa. Hem rebut algunes consultes en relació amb altres decrets o resolucions. El criteri que hem de seguir és el mateix. Així, direm, per exemple, **Decret de gerència**. En el cas de les regidories, com que habitualment es diu el nom del càrrec, hem de dir: **Decret del regidor delegat/ de la regidora delegada**. En definitiva, cal que siguem coherents i que unifiquem fórmules.

L'endevinalla

Solució a l'endevinalla del número anterior:

Erogació significa acció i efecte de distribuir béns, cabals. D'aquí deriva la paraula *erogatori*, canó distribuïdor del líquid que hi ha en un vas, dipòsit, etc.

La pista que us donàvem era la fotografia del que surt en una màquina de cafè que hi ha a les dependències de la Policia Municipal.

La guanyadora és la Loli Muñoz, del Departament d'Economia de l'Ajuntament de Mollet del Vallès. Felicitats!

La definició d'aquest mes:

Carallet

- Bolet de la família de les cantarel·làcies propi de la zona subalpina.
- Persona mancada d'esperit, poc espavilada.
- Membre poc viril.
- Dit de l'equí de cos fosc i cap blanc.

Irak, Iraq o Irac

Aquests dies que se'n parla tant a causa de la guerra, suposem que heu vist que, segons els mitjans, l'escriuen de manera diferent. La tercera opció és segurament la que ens fa més mal d'ulls però us exposem els arguments dels seus partidaris. Fins fa pocs anys, el nom d'aquest país s'escrivia, sens dubte per influència de

l'anglès, *Irak*. Aquesta grafia era estranya al català, però no impossible.

Irac és el nom propi (d'origen persa?) d'un país que té l'àrab per llengua oficial i dominant, i l'àrab usa un sistema d'escriptura propi (*alifat*), diferent de l'alfabet llatí, que fa servir el català.

Segons el sistema ortogràfic propi del català la lletra *q* únicament es fa servir davant *u* (o *ü*), seguida de vocal. Llevat d'aquest cas, el so corresponent dels noms (propis o no) manllevats de l'àrab s'hi representa, tradicionalment, per *c*: *alcàsser*, *alcassaba*, etc. Per què no *Irac*?

Tanmateix, la forma *Iraq* és la que es recomana.

13

Per o per a la pau?

Recordeu que si voleu dir *a favor de*, s'aconsella escriure *per* i no pas *per a*. Escriurem, doncs, *un manifest per la pau*.

Carnaval

Com que aquesta setmana comencem el Carnaval, us recordem que el dijous és el que anomenem Dijous Gras o "dia de la truita", perquè s'acostuma a menjar truita amb botifarra d'ou.

Originàriament, la qüestió era atipar-se

d'aliments greixosos, per preparar-se per a l'abstinència de la Quaresma.

per la gresca, la disfressa i la grolleria que dirigeix el senyor Carnestoltes, abans de Quaresma. Evidentment, el gremi de cansaladers, que no tenia res a fer, buidava la botiga fent botifarres d'ou, consumia els llardons en coques, mentre que la parròquia cuinava truites econòmiques i macarrons amb cansalada i botifarra. Xatós, truites, merengues, coques de llardons... són part d'un receptari en què trobem plats típics de Carnestoltes barrejats amb altres que caracteritzen la cuina de Quaresma. El bacallà amb truita n'és un exemple.

Cuina de Carnaval

Com que durant els quaranta dies que dura la Quaresma no es podia menjar carn, i sobretot carn de porc, la gent es reunia en colla per celebrar àpats comuns presidits

Si voleu més informació, cliqueu

<http://www.tvc.es/cuines/>

<http://www.lamalla.net/especials/carnaval>

Qui ho diu que no hem arribat a Enlloc?

Els companys i companyes de *Finestralja* van donar la notícia. Ara el nostre *Llibre d'estil* forma part del web www.enlloc.com, que aplega el màxim nombre de recursos de llengua catalana que hi ha ara mateix a l'abast.

L'endevinalla

Us proposem un joc en què cal endevinar el significat d'una paraula. En el proper número de *L'Estenedor* us donarem la resposta correcta i la primera persona que l'ha trobada. Us assurem que la paraula "corre" per les dependències municipals i que a nosaltres, també ens va sobtar moltíssim. Endavant, doncs!

Definició de la paraula *erogació*

1. Augment normal o patològic d'un òrgan per causes extrínseques.
2. Pregària efectuada per una munió de fidels.
3. Acció i efecte de distribuir béns, cabals.
4. Exposició d'un cos a l'acció tèrmica d'un altre.

La pista:

Frases fetes, refranys i dites de febrer

Anar fet un carnestoltes (vestir de manera cridanera, vistosa)
Si vols bon aller, planta'l pel febrer
Neu de febrer, aigua en un paner
Aigua al febrer, bona pel sementer
El febrer, de cap o de cua l'ha de fer
Si el febrer no febreja, tot l'any boigeja
Pel mes de febrer, un dia dolent i els altres també

Dubtes

Decret d'alcaldia, decret de l'alcaldia, decret d'Alcaldia?

Com que ens referim a departaments, com a genèrics, escriurem *Decret d'alcaldia*. Si és un decret d'una regidoria concreta, llavors direm *Decret de la Regidoria d'Esports*.

Ullets

Foradets rodons, generalment reforçats amb un anellet de metall, que es fan a la roba de les pancartes per passar-hi un cordó (en castellà, *ojetes*).

Ajuntament de
Mollet del Vallès

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

A la recerca dels orígens

Borrego

Us convidem a tastar una especialitat veïna i a esbrinar l'origen d'aquest dolç tan especial. El *borrego* és una espècie de carquinyoli. És el mateix mot que *borrec*, aplicació comprensible per la consistència d'aquest dolç, tan dur de rosegat, comparada amb la tossuderia quasi invencible que és pròpia de l'ovella mascle quan ja no és ben jove; la terminació indica un mot creat per pastissers del Migjorn o per al·lusió a un terme de pastors aragonesos.

COROMINES, J. *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*

Buscar-li tres peus al gat

Es diu dels qui proven la paciència d'una persona amb risc d'irritar-la i s'aplica impròpiament a les persones que tracten de provar allò que és impossible amb mentides. *Buscar-li tres peus al gat* és una dita "corrompuda", perquè la dita veritable és *buscar cinc peus al gat*, més pròpia, segons Correas, perquè trobar tres peus a qui en té quatre és cosa fàcil i res especial, mentre que trobar-ne cinc és impossible. A més, a aquesta frase original s'hi afegia *no, que són cinc amb la cua*.

Antigament aquesta expressió s'emprava per al·ludir al xai i no pas al gat
No busquis cinc peus al xai, ja que és ben sabut que només en té quatre.

IRIBARREN, J. M. *El porqué de los dichos*

En gastronomia parlem de *tastar* i no pas de **provar*

Recordeu que sempre que parlem d'apreciar el gust d'un aliment, parlem de *tastar* i no pas de **provar*. Així tastem aliments o plats nous per saber si ens agraden o no.

No confongueu aquest verb amb el verb *emprovar*, reservat per a peces de roba.

Heu tastat mai els calçots? Si no és així, parleu amb en Santi.

M'he emprovat uns pantalons, però la talla no era la meva.

E L E

Ús abusiu d'*ell, ella, ells, elles*

Reserveu els pronoms *ell, ella, ells, elles* per fer referència a persones i no els feu servir per referir-vos a éssers inanimats.

*Cal explicar les condicions en què s'ha de signar el conveni, perquè *elles són la base de cooperació entre les dues entitats (perquè són la base...).*

*El problema ja el sabem, però no sabem qui s'ocupa d'*ell (se n'ocupa).*

*Hi havia tres ofertes. Una d'*elles s'ajustava molt al projecte inicial (una de les quals).*

*Té recursos econòmics i confia en *ells per obrir el centre (hi confia).*

*Hi ha dos models de sol·licitud. D'*ells, n'has de triar un (d'aquests).*

Un parell d'expressions

Recordeu que tant l'expressió *ha, ha* (satisfacció, triomf) com *ha, ha, ha!* (imitant una riada), les heu d'escriure amb *h*, pronunciada aspirada, i no pas amb *j*.

Alerta amb l'**ojo*/**oho*!

Feu servir les locucions *ep! compte!*, *alerta!*, *atenció, ei!*, *cap/ull viu!* per cridar l'atenció a algú i no pas les incorrectes **ojo*, **ull!*

Cabell o cabells?*

De ben segur que per interferència amb la paraula en castellà *pelo* a vegades diem erròniament que ens hem tallat el **cabell*, en comptes dels *cabells*, com hauria de ser, ja que no creiem que us n'hàgiu tallat només un.

Recordeu, doncs, que *cabells* s'ha d'escriure en plural si ens referim a la mata de cabells o cabellera. Expressions: *Agafar/prendre (una cosa) per la punta dels cabells* Considerar versemblant una cosa basant-se en punts de vista molt relatius.

Estar amb els cabells de punta/fer posar els cabells de punta Estar espordit en una gran manera/Esborrar.

Estirar-se els cabells Penedir-se en alt grau d'haver fet alguna cosa.

Fer sortir els cabells blancs Fer passar penes, provar la paciència.

* Terme acceptat al DIEC2 (2007)

Webs

Si us cal consultar equivalències de certificats, aneu a la pàgina <http://www6.gencat.net/llegcat/certific>

Portal molt interessant amb tot tipus d'informació i de recursos en català <http://www.grec.net/llivirt/HOMENETB.pgm?NUM=000669286&F=SUBP>

Curs gratuït d'autoaprenentatge, nivells C i D de català <http://www.gencat.cat/justicia/llengua/autoaprenentatge/nivellcd.htm>

Portal d'Internet on podeu descarregar gratuïtament logos i melodies en català per al vostre mòbil <http://www.smscatala.com>